

Вівчарик О.
студент III курсу
юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету
Науковий керівник: к. психол. н., доцент
кафедри психології та соціальної роботи ТНЕУ
Бригадир М. Б.

КРЕАТИВНІСТЬ ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІСТЬ ЯК ОСНОВНІ КРИТЕРІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ФАХІВЦЯ

Розвиток креативності та інтелектуальності є важливими компонентами професійної самореалізації фахівця. Оскільки, спеціаліст має володіти системою «твердих» навичок, які становлять передумову виконання професійних завдань, мати належний рівень інтелекту і бути готовим діяти нестандартно, креативно (володіти комплексом «м'яких» навичок). Такі вміння, надзвичайно, цінуються працедавцями, а також сприяють розвитку господарської та наукової сфери країни. Тому, сучасні заклади освіти намагаються дати своїм випускникам не тільки «сухі» теоретичні знання, але і допомагають їм навчитися втілювати ці знання, поповнювати їх та бути готовим використати їх на практиці.

Плекання розвитку інтелектуального та креативного потенціалу доречно розпочинати ще у шкільні роки навчання, так-як, саме цей період вважається сензитивним. Школа має навчити учня шукати інформацію, обробляти, перевіряти її, сформулювати у нього мотивацію до самоосвіти.

Першим, хто розпочав дослідження «креативності» як поняття, був Джой Пол Гілфорд, у 50-х роках ХХ століття. Він також займався дослідженням інтелекту, а саме, в частині пам'яті, уваги, мислення, темпераменту та творчості. Загалом, дослідженням творчості займалися Л. С. Виготський, В. А. Романець, С. Л. Рубінштейн, В. С. Юркевич, а коли поняття ввійшло в загальний обіг, у своїх працях його почали використовувати В. Г. Дружинін, А. Маслоу, В. Франкл, Е. Фромм.

Інтелект, інтелектуальні здібності та їх розвиток вивчалися ще до початку нашої ери і продовжують вивчатися досі. Серед дослідників цих феноменів були: Платон, Арістотель, Джон Локк, Жан-Жак Руссо. Сучасний стан дослідження інтелектуального розвитку особистості в процесі навчання вивчали такі вчені, як Г. Ю. Айзенк, С. Л. Рубінштейн, М. О. Холодная, В. Штерн та інші.

Креативність (від лат. *cratio* – створення) – це творчі здібності індивіда, що проявляються у здатності індивіда створювати нові поняття. На думку Е. Торренса, наявність у людини творчих здібностей, дає їй здатність «копати глибше, дивитися краще, виправляти помилки, розмовляти з кішкою, поринати в глибину, проходити крізь стіни, запалювати сонце, будувати замок на піску, вітати майбутнє» [7, с. 26]. На думку вченого, креативність проявляється у загостреному сприйнятті недовіків, а також упущень та невідповідностей у знаннях, що пов'язані з творчою проблемою.

Такими вченими, як С. Л. Рубінштейном, А. М. Матюшкіном та М. Г. Ярошевським, було сказано, що творчість – це вміння створювати нові поняття та оригінальні ідеї, а також вміння, яке дає можливість знаходити нові підходи до проблеми. Творчість, у їх розумінні, – це процес, а креативність – потенціал для цього процесу [4, 6, 10]. І. А. Ільїн «творчі здібності» розуміє не, як потенціал для процесу, а насамперед, як конкретну поведінку особистості [3].

У своїх роботах Дж. Гілфорд виокремлює шість параметрів-здібностей креативності: 1) до знаходження та постановки проблеми; 2) до генерування великої кількості ідей; 3) до створення різних ідей; 4) до нестандартного реагування на подразники; 5) до удосконалення об'єкту додаванням деталей; 6) до аналізу та синтезу [5].

Творче мислення надзвичайно цінується у будь-якій професії, і вчені переконані, що творче мислення розвивається за допомогою творчих здібностей, які відповідають за цей тип мислення. У навчальному процесі важливо створювати такі ситуації, чи задавати такі питання, які характеризуються своєю відкритістю і мають можливість для втілення у них нових елементів. Важливо знати, що креативне мислення можна помітити у спілкуванні людини, а також почуттях та видах діяльності, які, не завжди, є для неї фаховими. Цей феномен, завжди розглядають, як неодмінний фактор обдарованості особистості.

Загального поняття, що таке інтелект, у психології немає, дуже часто ним позначають «сталу структуру розумових здібностей». Це явище пов'язують з пізнавальними процесами та ставленням людини до світу, а також, деякі науковці притримуються ідеї, що ці здібності можуть проявлятися, як стиль і стратегія вирішення завдань.

Інтелектуальність — це глибина суджень, духовна зрілість, яка виникає як результат активного пізнання дійсності, самостійного осмислення складних життєвих процесів [8, с. 36]. Означення «поняття інтелектуальності», нашоухе нас до визначення основних особливостей інтелектуального мислення [2, с. 292-293]. До яких належать:

– критичність мислення (остерігає особистість від потрапляння під вплив чужих думок, людина здатна об'єктивно оцінювати явища і виокремлювати в них позитивне чи негативне, цінне чи помилкове);

– глибина мислення (пов'язана з вмінням занурюватися в сутність складного питання, виявляти причину явища, бачити проблему там, де її не бачать інші, а також, прогнозування можливих наслідків подій чи процесів);

– широта мислення (важливий показником освіченості, дає змогу людині охоплювати широке коло питань та проявляється у творчому мисленні в різних галузях знання та практики);

– послідовність мислення (вміння логічно висловлювати судження та обґрунтовувати їх);

– швидкість мислення (допомагає швидко розібратись у складній ситуації, обдумати і прийняти рішення в короткий термін, за Г. Айзенком, саме цей показник є індикатором рівня інтелекту [1]).

Інтелектуальність проявляється у чутливості до проблеми, легкості генеруванні оригінальних ідей, та формується в процесі активного пізнання дійсності. Науковці стверджують, що інтелектуальні здібності забезпечують успіх у творчій діяльності [9].

Висновок. Підсумовуючи вище сказане, ми бачимо, що креативність та інтелектуальність (у їх поєднанні) – є важливими компонентами, які сприяють інтенсивному формуванню повноцінного фахівця, який здатний до постійного пошуку нестандартних способів реалізації будь-якої діяльності, для якої є пріоритетним інноваційний стиль мислення. Також, вони є умовою продуктивної інтелектуально-творчої діяльності, а їх розвиток допоможе фахівцю бути конкурентоспроможним як у сфері господарської діяльності, так і у сфері науки.

Список використаних джерел

1. Айзенк Г.Ю. Проверьте свои способности. – М.: Эксмо, 2002. – 208 с.
2. Загальна психологія: Підруч. / За заг. ред. С. Д. Максименка. – К.: Форум, 2000
3. Ильин Е. П. Психология творчества, креативности, одаренности / Евгений Павлович Ильин. – СПб. : Питер, 2009. – 448 с.
4. Матюшкин А. М. Мышление. Обучение. Творчество / Алексей Михайлович Матюшкин. – М. : Изд-во Московского психолого-социального института; Воронеж: Изд-во НПО «МОДЭК», 2003. – 720 с.
5. Михайлова, О. Л. Взаємозв'язок креативності, творчості та інтелекту особистості як наукова проблема. Наук. часопис НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – Вип. 21 (31). – С. 25-28.
6. Рубинштейн С. Л. О мышлении и путях его исследования / Сергей Леонидович Рубинштейн. – М. : Изд-во Академии наук СССР, 1958. – 278 с.

7. Савенков А. И. Основные подходы к разработке концепции одарённости. Педагогика. – 1998. – № 3. – С. 24–29
8. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. – К.: Наукова думка, 1970-1980. – Т. 4. – С. 36.
9. Черноус В. П. Креативне мислення у творчих пошуках особистості: літературний огляд. Нова педагогічна думка: Науково-методичний журнал – Рівне. – 2014. - №1. – с. 38 – 41.
10. Ярошевский М.Г. Психология творчества и творчество в психологии // Вопросы психологии / Михаил Григорьевич Ярошевский. – № 6. – 1985. – С. 14-16.

Вовк М., Гречин Н.
*студентки IV та III курсів
юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету*
*Науковий керівник: к. психол. н., доцент кафедри
психології та соціальної роботи ТНЕУ*
Гіряк Г.С.

ПРИЧИНИ БУЛІНГУ В МОЛОДІЖНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Агресія є однією з важливих суспільних проблем. Вона проявляється у таких формах, як насильство, жорстокість, ворожість не тільки між людьми, а й між народами і країнами. Вчені вважають, що властива людині агресія відповідає за самозбереження, проте людям слід навчитися її контролювати.

Прояви агресивної поведінки все частіше трапляються у закладах освіти, зокрема в школі. Школярі часто цькують, чинять фізичне насильство над своїми однолітками. Дослідження зарубіжних вчених свідчать, що саме середня школа має найвищі показники знущань, порівняно з іншими рівнями освіти [7]. З розвитком суспільства булінг набуває все нових форм і у зв'язку з цим ця проблема є винятково актуальною.

За даними Дитячого Фонду ООН (ЮНІСЕФ), з булінгом серед однолітків в Україні стикаються близько 67% дітей. Згідно з опитуванням, майже чверть українських школярів вважають себе жертвами булінгу, і близько 40% дітей, які зіткнулися з булінгом, ніколи не розповідають про це батькам. При цьому 44% тих, хто спостерігав, як знущаються з однолітків, не реагують на ці факти через страх піддатися такому ж знущанню [8]. Україна займає 9 місце серед 42 досліджуваних країн за відсотком жертв булінгу серед 15-ти річних (9% дівчат та 11% хлопців) [1].

Дослідженням даної проблеми займалися зарубіжні та вітчизняні науковці у галузі педагогіки, психології, юриспруденції, а також соціології (Д. Ольвеус, І. Бердишев, Д. Лейн, І. Кон, К. Лоренц, Х. Лейцман, М. Дмитренко, С. Бурова, В. Панок, С. Бурова та інші). Відтак ця проблематика є міждисциплінарною.

Поняття булінгу вперше запропонували вчені, які досліджували явище насильства в школі між дітьми в Скандинавії на початку 70-тих років 20 століття. Булінг тлумачать як сукупність соціальних, психологічних і педагогічних проблем, які охоплюють процес тривалого фізичного чи психологічного насилля з боку індивіда або групи стосовно індивіда, що не може захистити себе в певній ситуації [4].

Можна виокремити такі форми булінгу: фізичне насильство; психологічне насильство; економічне насильство; сексуальне насильство; кібербулінг.

Булінг – колективне явище. Учасники булінгу: кривдник, жертва, спостерігачі. Кривдник (булер) – людина, котра вчиняє насильство і, зазвичай, є авторитетною серед дітей. Кривдниками стають діти, котрим не вистачає уваги зі сторони батьків та поваги до їх особистості. Авторитет кривдники здобувають не завдяки власним досягненням, а шляхом